

Åtgärder mot näthat

Kristdemokraterna

Inledning

Den tekniska utvecklingen i stort, och internet specifikt, har inneburit stora förändringar för yttrandefriheten och den demokratiska debatten, både positiva och negativa. Utvecklingen har medfört att hot och andra former av kränkningar av den personliga integriteten tagit nya former.

De hot och trakasserier som tar sig uttryck på nätet vittnar om hur respekt och omsorg om sina medmänniskor utmanas på ett särskilt rått och hänsynslöst sätt i den digitala världen. De värderingar och ömsesidiga respekt som kan finnas i den fysiska världen gäller inte på samma sätt på Internet. Trösklarna för vad som är tillåtet är betydligt lägre. Detta Internetklimat är vardag för den generation som växer upp idag.

I denna utveckling har strafflagstiftningen, kompetens och resurser inom polis och skola inte följt med i utvecklingen.

Enligt organisationen Friends nätrapport för 2016 har var tredje tjej och var fjärde kille utsatts för sexuella trakasserier på nätet det senaste året. En tredjedel av de unga har utsatts för nätkränkningar det senaste året, åtta procent av tjejerna och fem procent av killarna har utsatts för mobbning via mobil, dator eller surfplatta under det senaste året.

Det förekommer även s.k. hämndporr där bilder eller filmer av sexuell natur sprids efter att ett förhållande tagit slut, som ett sätt att skada den andra personens integritet och rykte. Det finns idag hemsidor som enbart riktar in sig på att sprida hämndporr. Sverige saknar ett fullgott skydd för dessa offer därför att brottet hamnar i ett gränsland.

Alla kränkningar på nätet utgör inte brottslighet men en del gör det. Det kan handla om kränkande fotografering, olaga hot, förtal, ofredande, hets mot folkgrupp eller brott mot personuppgiftslagen (PUL). Hot och kränkningar på nätet kan även ha som syfte att begränsa opinionsbildare i det offentliga samtalet, yttrande-, åsikt- eller övriga fri- och rättigheter.

Den lagstiftning vi har idag möter inte de kränkningar som förekommer på nätet på ett fullgott sätt. Det finns ett glapp mellan artikel 8 i Europakonventionen, som handlar om rätt till skydd för privat- och familjeliv, och svensk lagstiftning som måste täppas till.

Alliansregeringen tillsatte en utredning 2014. Utredningen, SOU 2016:7 Integritet och straffskydd, har nu presenterats och förslagen i den skulle ge ett gott straffrättsligt skydd.

Dock efterlevs det inte i rättsväsendet där endast ett fåtal åtal väcks och många gånger inleds inte ens en förundersökning. Även med rätt lagrum på plats kan det alltså bli lika få domar om inte rättsväsendet som helhet tar itu med dessa brott.

Enligt en studie från Brottsförebyggande Rådet (BRÅ) är personuppleringen mycket låg för denna typ av brott. Av de ärenden som Brå har granskat ledde endast fyra procent fram till personupplaring, i samtliga fall genom ett åtalsbeslut. Vad avser fridskränkning och olaga förföljelse hade 18 procent lett till ett åtalsbeslut, för de olaga hoten var det sex procent, två procent för ofredanden och fyra procent för ärekränkingsbrott. (BRÅ Rapport 2015:6, siffror från 2012)

Hela 96 procent av de anmälda hoten lades ner av polis eller åklagare. 12 procent av anmälningarna bedöms inte vara brott, 9 procent av de anmälda brotten begicks förövare som inte är straffmyndiga. En stor andel av brotten är s.k. målsägandebrott vilket innebär att brottsoffret själv måste driva rättsprocessen vilket få gör.

BRÅ statistik. De vanligaste platserna för brott

Tabell 6. Forum för de anmälda nätkränkningarna.²¹

	Flicka (n=172)	Pojke (n=182)	Kvinna (n=186)	Man (n=173)
Facebook	58 %	73 %	48 %	37 %
Instagram	10 %	5 %	0 %	1 %
E-post	3 %	4 %	35 %	29 %
Blogg	15 %	5 %	9 %	7 %
Chatt	10 %	8 %	4 %	2 %
Annat	16 %	12 %	17 %	28 %

BRÅ statistik. Trakasserier som endast begås på internet.

Tabell 7. Andelen anmälningar som avser händelser som har skett helt på internet respektive både på och utanför internet (n=713).

	Flicka (n=172)	Pojke (n=182)	Kvinna (n=186)	Man (n=173)
Bara på internet	77 %	66 %	61 %	70 %
Internet och sms	6 %	7 %	10 %	7 %
Internet och telefon	4 %	2 %	2 %	3 %
Internet och vid fysiskt möte	8 %	17 %	8 %	9 %
Internet och minst två andra	5 %	8 %	19 %	11 %

Kristdemokraternas förslag

Skärpt lagstiftning

Punkt 3-8 bygger på förslag i SOU 2016:7 Integritet och straffskydd.

- 1. Ärekränkingsbrott bör falla under allmänt åtal.** Ärekränkingsbrott är så kallade målsägandebrott vilket innebär att enskilt åtal krävs. Det medför att den drabbade själv måste utreda, identifiera gärningsperson och samla bevisning samt lämna in stämningsansökan. Det finns möjlighet för åklagare att väcka åtal när det är påkallat ur allmän synpunkt men det sker nästan aldrig.

Kristdemokraterna anser att ärekränkingsbrott regelmässigt ska falla under allmänt åtal så att rättssystemet självständigt kan driva fallen. I synnerhet när målsäganden är det viktigt att få till stånd för målsäganden under 18 år. När detta tidigare föreslagits har åklagare ansett att mängden anmälningar är för stor och ohanterbar. Därför är det rimligt att ett sällningsinstrument utvecklas som underlättar för åklagarnas prioritering.

- 2. Se över lagstiftningen för kränkande fotografering.** Den som filmar eller tar bilder av en naken person mot dennes vilja i en privat miljö i syfte att kränka personen måste anses begå ett brott även om bilden eller filmen senare inte sprids.

- 3. Kriminalisera spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter.** Spridning av hämndporr, nakenbilder och andra kränkande uppgifter ska klassas som olaga integritetsintrång. Det är en ny straffbestämmelse i 4 kap Brottsbalken vilken innebär straffansvar för den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida bild eller annan uppgift på ett sätt som är ägnat att medföra kännbar skada för den som uppgiften rör. Det kan röra sig om sexualliv, hälsotillstånd, att någon utsatts för allvarligt brott, en person som befinner sig i en mycket utsatt situation eller bild på någons nakna kropp. Straffet för brott av normalgraden ska vara böter eller fängelse i högst två år. År brottet att anse som grovt ska straffet vara fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Nuvarande lagstiftning täcker spridning av nakenbilder och dylikt endast i vissa fall. Det är av stor vikt att lagstiftningen är tydlig på området.

- 4. Skärp reglerna om olaga hot.** Att hota någon med att sprida kränkande bilder och uppgifter ska kunna klassas som olaga hot. Vi föreslår att en ändring görs så att hotet blir straffbart om det är ägnat att framkalla allvarlig fruktan till att nu bli straffbart om det är ägnat att framkalla allvarlig oro. Förslaget innebär att det kan vara straffbart att hota med att sprida mycket integritetskränkande bilder och andra uppgifter om någon annan, dvs. att hota med att utsätta någon för ett olaga integritetsintrång.

5. Förtydliga förtalsbrottet.

Nuvarande lagstiftning om förtal är från början av 1960-talet och anger att förtal handlar om att utpeka någon som brottslig, att säga att den har ett klandervärt levnadssätt eller på ett sätt väcka andras missaktning.

Lagstiftningen behöver uppdateras för att spegla nuvarande praxis. Därutöver behöver bestämmelserna ta sin utgångspunkt i vilka konsekvenser den drabbade personen får av den uppgift som spridits.

6. Ändra bedömningen för när ett förtalsbrott ska anses som grovt.

Ett förtalsbrott ska betraktas som grovt om förövaren spridit uppgifter, bilder som är ämnade att kränka en person och gjort dem tillgängliga för ett stort antal personer.

7. Utvidga straffansvaret för den som tillhandahåller en tjänst för att skicka och dela bilder och meddelanden.

Meddelanden som uppenbart innebär olaga hot eller olaga integritetsintrång ska tas bort eller på annat sätt hindras från att spridas vidare. Syftet med lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor (BBS-lagen) är att lägga ett visst ansvar på den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att utöva tillsyn och dessutom en skyldighet att agera så att meddelanden som uppenbart innebär vissa brott, bl.a. uppvigling och hets mot folkgrupp, tas bort eller hindras från att spridas vidare. Det finns behov av att utvidga ansvaret enligt BBS-lagen till mer allvarliga brott mot den personliga integriteten, eftersom ett ansvar för tillhandahållaren i vissa fall kan vara det enda medel som står till buds mot spridning av integritetskränkande brott via internet. Vi föreslår att olaga hot och olaga integritetsintrång bör omfattas av en utvidgning av BBS-lagen.

8. Utvidga rätten till brottsskadeersättning.

Enligt de nuvarande reglerna kan brottsskadeersättning betalas för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid.

Möjligheterna att sprida bilder eller andra uppgifter om andra har ökat väsentligt genom utvecklingen av internet och annan elektronisk kommunikation. Det leder till större risker för att enskilda utsätts för brott som innebär allvarliga intrång i den personliga integriteten eller skador på anseendet. Det finns därför starka skäl som talar för att utvidga möjligheten till brottsskadeersättning till att gälla när någon utsätts för ett allvarligt ärekränkingsbrott. Rätten till brottsskadeersättning ska omfatta kränkning som sker genom grovt förtal.

Satsningar på Polisen

- **Specialenhet "Nätpolisen" mot näthat och nättrakasserier.**

Kristdemokraterna föreslår att en särskild enhet inom polisen, en nätpolisenhet, inrättas för beivrande av integritets- och ärekränkingsbrott. Med den nya lagstiftning som föreslås ovan är det viktigt att också avsätta resurser inom polisen som har i uppgift att särskilt spana på nätet och utreda integritetsbrott på nätet.

- **Kompetensförstärkning inom rättsväsendet**

Rättsväsendet behöver över lag höja sin kompetens inom området hot och trakasserier på nätet. Det handlar om en miljö där ungdomar är aktiva och där poliser av hittills inte rört sig naturligt. Därför behöver polis och åklagare utbildas på området för att bättre kunna möta den brottslighet som förekommer på nätet.

- **Fler poliser**

För att öka kapaciteten att klara upp brott behövs fler poliser. Vi föreslår att 2000 fler poliser anställs till 2020. Det behövs också åtgärder för att få poliser att stanna kvar i yrket. Det krävs åtgärder som förbättrar arbetsituationen för svensk polis, höjer attraktiviteten för yrket så att inte fler poliser väljer att sluta. Kristdemokraterna föreslår en satsning på 4,4 miljarder över fyra år för att möta utmaningarna. Det innebär 2,2 miljarder kronor mer än regeringen. Av denna resursförstärkning avsätter vi 915 miljoner kronor över fyra år för att möjliggöra höjda löner och förbättrad arbetsmiljö.

- **Fler civilanställda inom Polisen**

Kristdemokraterna föreslår även fler civilanställda som snabbt kan frigöra polisiära resurser. Vi föreslår därför en förstärkning med 500 civilanställda. Polisens arbetsuppgifter kan därmed renodlas och arbetsituationen förbättras. Civilanställda kan inte ersätta poliser, men i det ansträngda läget kan de avlasta i exempelvis utredningsarbetet.

Skolan

I skollagen kap. 6 står att inget barn eller elev får bli utsatt för kränkande behandling. Idag följer mobbningen med även på fritiden genom sociala medier som Instagram, Snapchat och Facebook eller genom onlinespel som Counterstrike eller League of Legends.

Skollagen är tydlig med att det är huvudmannen som har ansvarar för att skolan arbetar målinriktat och förebyggande mot kränkande behandling av elever. Personal i skolan har anmälningsplikt. Skolan har också utredningsplikt och handlingsplikt. Det gäller oavsett om kränkningarna sker på skolgården, i klassrummet eller på nätet.

Tyvärr brister många skolor i att förebygga, följa upp och åtgärda mobbning och kränkningar på nätet. I kristdemokraternas budgetmotion föreslås en kraftig förstärkning av elevhälsan vilket kan

underlätta när problem väl uppstått. I kommande budgetalternativ avser Kristdemokraterna avsätta resurser för skolor att kunna förstärka det förebyggande arbetet.